

Realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání ve školním roce 2009/2010

Romana Jezberová a kol.

EVROPSKÁ UNIE

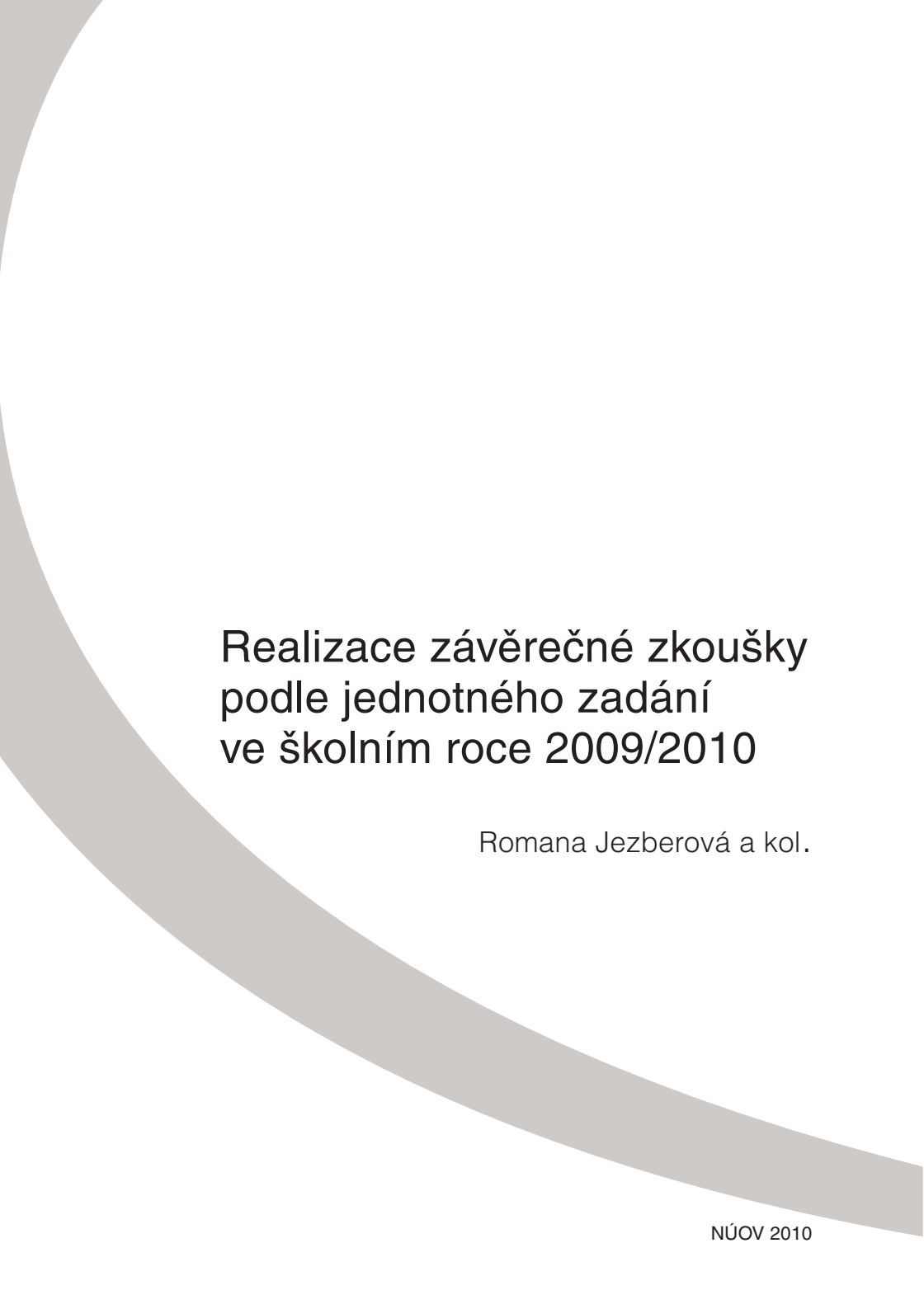

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání ve školním roce 2009/2010

Romana Jezberová a kol.

Národní ústav odborného vzdělávání
v rámci národního projektu Nová závěrečná zkouška
Praha 2010

Obsah:

Úvod	5
1. Seznámení školy s jednotným zadáním	6
1.1 Přístup školy k jednotnému zadání	6
1.2 Bezpečné nakládání s jednotným zadáním ve škole	6
1.3 Poskytování zpětné vazby o využití jednotného zadání	6
1.4 Využívání jednotného zadání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	7
2. Podoba jednotného zadání v informačním systému NZZ	8
2.1 Dodržování jednotného zadání	8
2.2 Dvě varianty jednotného zadání – žáci, učitelé	8
3. Příprava a realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ	9
3.1 Obecná pravidla pro výběr témat z jednotného zadání a přípravu jednotlivých zkoušek	9
3.2 Organizační pokyny konkretizované v JZ oboru vzdělání	10
3.3 Uspořádání některých materiálů z jednotných zadání ve škole	11
4. Realizace nových prvků závěrečné zkoušky	12
4.1 Obecný přehled ze světa práce	12
4.2 Samostatná odborná práce	13
5. Možnost zařazení specifík školy do závěrečné zkoušky	15
Závěr	16
Příloha: Blok podotázek	17
Obecný přehled ze světa práce školní rok 2009/2010	17

Úvod

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

letos poprvé se mohou všechny školy s učebními obory zapojit do projektu Nová závěrečná zkouška. Pokud ve své škole využijete této nové možnosti, bude to znamenat, že už nebudete muset sestavovat své závěrečné zkoušky sami, ale využijete pro ně jednotné zadání, které připravují řešitelské týmy složené z pedagogů a odborníků v daném oboru. Jednotné zadání přispěje ke srovnatelnosti výsledků absolventů oboru z různých škol a pomůže i k jejich lepšímu uplatnění na trhu práce. Použití jednotného zadání není povinné. Myslíme si ale, že pro školy je výhodné připojit se k reformě zkoušek, protože tím způsobem mohou prokázat kvalitu své výuky a tím také svých absolventů. Jednotné zadání závěrečné zkoušky je podstatou koncepce nové závěrečné zkoušky (NZZ) v oborech středního vzdělání s vyučným listem (Jedná se obory středního vzdělání s vyučným listem, dále je v textu pracovně užíváno termínů obory, resp. „učební obory“). Tato nová zkouška souvisí s kurikulární reformou. Školy při ní získávají větší autonomii a mohou uplatňovat své vlastní pojetí. Uvolnění pravidel výuky ale logicky doprovází větší důraz na zjišťování výsledků vzdělání, proto probíhá reforma maturit i závěrečných zkoušek.

Cílem jednotného zadání je dosáhnout sjednocení, resp. standardizace požadavků na obsah a průběh závěrečné zkoušky v daném oboru, přispět tak ke zvýšení srovnatelnosti výsledků vzdělávání a potažmo i ke zkvalitnění přípravy žáků. Tato myšlenka vychází především z iniciativy, která vzešla přímo ze škol. Ty poukazovaly na to, že pokud si každá škola sestavuje obsah závěrečné zkoušky sama, mohou pak mít zkoušky u stejných oborů velmi rozdílnou úroveň náročnosti. Školy proto vyvíjely vlastní aktivity zaměřené na sjednocení.

V širším měřítku byla jednotná zadání postupně vytvářena v systémovém projektu Kvalita I (2005-2008) ve vazbě na vývoj soustavy oborů vzdělání. Jejich pilotní ověřování probíhalo každoročně (a po ukončení projektu také vloni) ve školách, které se do projektu přihlášily a realizovaly závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání.

Pro školní rok 2009/10 se připravovala nová jednotná zadání již v rámci navazujícího projektu Nová závěrečná zkouška, jehož cílem je připravit podmínky pro plošné zavedení nové závěrečné zkoušky do všech škol s učebními obory. O záměrech, aktivitách a výstupech tohoto projektu se můžete informovat na webových stránkách <http://www.nuov.cz/nzz>, kde najdete i přehled jednotných zadání, která v současnosti pokrývají prakticky celou soustavu těchto oborů. Rovněž zde naleznete průběžně aktualizované informace k jednotným zadáním, odpovědi na Vaše dotazy a kontakty, které můžete v případě potřeby využít.

Jednotná zadání pro závěrečné zkoušky 2009/10 jsou uložena v informačním systému nové závěrečné zkoušky. Prostřednictvím webového portálu tohoto systému jsou od března 2010 vůbec poprvé zpřístupněna všem školám s učebními obory.

Bude záležet na Vás, jestli se rozhodnete provádět závěrečné zkoušky na své škole podle nového pojetí. Byli bychom rádi, kdybyste této nové možnosti využili a kdyby nová závěrečná zkouška, pomohla obnovit prestiž učebních oborů.

Cílem tohoto materiálu je předložit Vám jako ředitelům a pracovníkům škol, které budou mít k jednotnému zadání přístup, základní informace o tom, jak je třeba s ním ve škole nakládat a jak ho využívat při závěrečné zkoušce.

Romana Jezberová

1. Seznámení školy s jednotným zadáním

1.1 Přístup školy k jednotnému zadání

Ředitel školy získá přístup k jednotnému zadání prostřednictvím webového portálu informačního systému nové závěrečné zkoušky (IS NZZ). Bude mu zpřístupněno jednotné zadání takového oboru vzdělání (příp. oborů vzdělání), který je škole schválen a je zapsán v rejstříku škol vedeném ministerstvem školství. Z uvedeného důvodu je zapotřebí, aby škola zkontrolovala, zda jsou údaje vedené o ní v rejstříku škol aktuální. V březnu obdrží ředitel školy informační dopis, kde mu bude sděleno, jak se škola může do informačního systému na adrese <http://skoly.nzz.nuov.cz/> přihlásit. Kód a heslo pro přístup budou poskytnuty v příložené bezpečnostní obálce. Škola, která měla přístup k jednotnému zadání již loni, použije tentýž kód a heslo i v tomto školním roce. Obsahem dopisu budou i bezpečnostní pravidla, která musí ředitel školy a jím pověřený zástupci dodržovat, aby bylo zachováno zkušební tajemství.

Současně může škola využít metodické pokyny k práci s informačním systémem na webových stránkách projektu <http://www.nzz.nuov.cz/nzz> a přímé kontakty na pracovníky NÚOV (e-mailové, telefonické) pro případ, že by potřebovala další informace nebo měla s přístupem k jednotnému zadání nějaké problémy.

1.2 Bezpečné nakládání s jednotným zadáním ve škole

Základním požadavkem při využívání jednotného zadání ve škole je dodržování pravidel bezpečného nakládání s ním a ochrana v něm obsažených informací před únikem. **Tento požadavek je nutné respektovat i v případě, že škola závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání letos realizovat nebude, ale pouze se s ním seznámí!**

Před vstupem do informačního systému nové závěrečné zkoušky se ředitel školy zavazuje k dodržování pravidel bezpečného nakládání s jednotným zadáním ve škole. Zajišťuje, aby obsah celého zadání ani jeho jednotlivých částí nebyl dostupný žákům a nepověřeným osobám, a aby nemohlo dojít k jeho zveřejnění. Rovněž pracovníci školy, které ředitel pověří přípravou závěrečné zkoušky, musí pracovat s jednotným zadáním v tištěné či elektronické podobě tak, aby k němu nikdo nepověřený neměl přístup a jsou povinni dodržovat závazek mlčenlivosti.

Škola je povinna chránit jednotné zadání před zveřejněním i poté, kdy proběhne závěrečná zkouška! Jde zejména o to, aby zadání nebylo prostřednictvím školy dostupné žákům dalších škol, které závěrečné zkoušky v daném oboru realizují v pozdějším termínu, a žákům, kteří je budou skládat v termínech opravných a náhradních zkoušek.

1.3 Poskytování zpětné vazby o využití jednotného zadání

Jednou z důležitých funkcí informačního systému nové závěrečné zkoušky je zprostředkování zkušeností škol s jednotným zadáním. Informace získané ze škol vyhodnocují řešitelé projektu v NÚOV a využívají je při utváření metodických

kých pokynů pro tvůrce jednotných zadání i k řešení technických problémů, které se vyskytnou v průběhu závěrečných zkoušek.

Po přihlášení do informačního systému škola **zkontroluje a opraví údaje o sobě** (adresu, kontakty) a pro každý obor vzdělání vyplní údaje o počtech žáků v jednotlivých ročnících. Po kontrole a doplnění údajů získá škola ke stažení v pdf souboru jednotné zadání zpracované ve verzi pro učitele.

Bezprostředně po seznámení s jednotným zadáním (do 5 pracovních dnů) ředitel školy v informačním systému vyplní a uloží údaje o tom, zda škola jednotné zadání pro realizaci závěrečné zkoušky využije a zda je využije celé, nebo pouze některou jeho část.

V případě, že zadání nebo některou jeho část škola nevyužije, žádáme ji, aby uvedla důvody, proč tomu tak je. Může tak přispět k dalšímu zdokonalování systému nových zkoušek.

Pokud škola potvrdí, že zadání či jeho část využije, informační systém jí nabídne jednotné zadání zpracované i ve verzi pro žáky. Po ukončení realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání nebo některé jeho části by se škola měla znovu přihlásit do informačního systému a vyplnit v elektronické podobě dotazník, který je zaměřen na podrobnější posouzení jednotného zadání a jeho využívání u závěrečné zkoušky. Dotazník se vyplňuje ke každému oboru zvlášť. Vyplnění dotazníku a jeho uložení v informačním systému by měl zajistit ředitel školy nebo jím pověřený pracovník nejpozději do 15. 7. 2010. Tím, že to udělá, poskytne tvůrcům jednotných zadání potřebnou zpětnou vazbu. Jeho připomínky a postřehy pak mohou být využity při další práci na novém pojetí závěrečných zkoušek.

Upozorňujeme, že pokud škola nevyužije jednotné zadání jako celek a při závěrečné zkoušce uplatní pouze jeho část (např. pouze témata písemné zkoušky), není možné, aby prezentovala, že v tomto školním roce organizuje závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání.

1.4 Využívání jednotného zadání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Školy, které vyučují žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, obdrží jednotné zadání k odzkoušení obdobně jako všechny ostatní školy. Předpokládá se, že při přípravě závěrečných zkoušek budou jednotné zadání upravovat s ohledem na konkrétní potřeby svých žáků s využitím metodické pomoci od příslušných školských poradenských zařízení (PPP, SPC apod.). Informace z těchto škol o tom, jakým způsobem postupovaly při využívání jednotného zadání u žáků s různými speciálními vzdělávacími potřebami, budou zveřejňovány prostřednictvím webových stránek projektu.

2. Podoba jednotného zadání v informačním systému NZZ

2.1 Dodržování jednotného zadání

Jednotné zadání je v informačním systému nové závěrečné zkoušky zpracováno v prohlížeči Adobe Reader, což neumožňuje do textů zadání přímo zasahovat (např. upravovat obsah témat, měnit či přeskupovat pořadí otázek apod.). To je důležité pro dodržení jednotného zadání jako určitého standardu, který je společný pro všechny školy realizující v daném oboru závěrečnou zkoušku podle něj. Kromě toho jsou jednotlivá témata v zadání navrhována tak, aby byla pokud možno po stránce obsahové i časové náročnosti srovnatelná a aby odpovídala reálným schopnostem většiny žáků, což by nepatřičné zásahy ve smyslu výše uvedených „úprav“ mohly pokazit.

Každé jednotné zadání obsahuje organizační pokyny, které v souladu se stávající legislativou upřesňují, jak má škola při přípravě a realizaci závěrečných zkoušek se zadáním nakládat. Nad rámec těchto organizačních pokynů je nepřípustné se zadáním manipulovat.

2.2 Dvě varianty jednotného zadání – žáci, učitelé

V informačním systému NZZ je jednotné zadání zpracováno ve dvou variantách, které se využívají při přípravě, realizaci i hodnocení výsledků závěrečné zkoušky. Jedná se o variantu pro učitele a variantu pro žáky. Přestože některé části obou variant jsou shodné, není toto zpracování duplicitní.

Varianta „**pro učitele**“ obsahuje úplné znění jednotného zadání, tedy nejenom vlastní témata a dokumentaci potřebnou k jejich řešení, ale i organizační pokyny k zabezpečení jednotlivých zkoušek, kritéria a pravidla pro hodnocení žáků, příp. zpracovaná správná řešení a další podklady, které učitelé využívají u závěrečných zkoušek.

Varianta „**pro žáky**“ obsahuje pouze takové podklady z jednotného zadání, které žáci přímo využívají u závěrečných zkoušek (tj. pokyny pro žáky, zadání témat a dokumentaci potřebnou k jejich řešení).

3. Příprava a realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ

Při přípravě a realizaci závěrečných zkoušek je s jednotným zadáním třeba pracovat v souladu s příslušnou legislativou (vyhláška č. 47/2005 Sb. o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem) a podle organizačních pokynů stanovených v jednotném zadání. Zadání zpravidla obsahuje vyšší počet témat jednotlivých zkoušek, než kolik jich škola potřebuje. V kompetenci ředitele je vybrat ze zadání pouze ta témata, která budou na škole u závěrečných zkoušek využita. Přitom se řídí organizačními pokyny k jednotlivým zkouškám – písemné, praktické a ústní, konkretizovanými v jednotném zadání pro daný obor vzdělání.

3.1 Obecná pravidla pro výběr témat z jednotného zadání a přípravu jednotlivých zkoušek

Při přípravě materiálů obsažených v jednotném zadání je vhodné tisknout pouze ty části jednotného zadání, které škola skutečně při závěrečné zkoušce využije. Před jejich tiskem z programu Adobe Reader je nutné zadat čísla příslušných stránek.

Písemná zkouška

- Jednotné zadání zpravidla obsahuje 5 či více témat písemné zkoušky. Ředitel školy z jednotného zadání vybírá nejméně 3 témata, z nichž si žák jedno zvolí. Zbývající témata může škola využít pro účely opravné zkoušky a konání zkoušky v náhradním termínu.
- Písemná zkouška trvá nejdéle 240 minut. S ohledem na skutečnost, že není v právním předpisu stanoveno, kdy je třeba volit téma písemné zkoušky, ředitel školy v rámci svých kompetencí (§ 164; odst. 1 zákona 561 Sb.) určí čas nezbytný pro volbu tématu písemné zkoušky. Tento čas bezprostředně předchází písemné zkoušce.
- Pokud jednotné zadání obsahuje stručnější anotace témat, může je škola předložit žákům při volbě témat. Účelem je usnadnit volbu u témat, která jsou rozpracována příliš rozsáhle a žáci se nedokáží rychle zorientovat v tom, které téma je pro ně nejvhodnější.
- V jednotném zadání některých oborů je zařazen do zkoušky test, který žáci zpracovávají jako součást zvoleného tématu. V rámci kritérií a pravidel pro hodnocení písemné zkoušky je v jednotném zadání uvedeno, jak se výsledky testu promítnou do její klasifikace.

Praktická zkouška

- Ředitel školy vybírá z jednotného zadání nejméně jedno téma. Vybere-li jich více, žáci si téma losují. Počet témat praktické zkoušky není vyhláškou fixně stanoven a v jednotném zadání jednotlivých oborů se liší podle charakteru a potřeb oboru. Zpravidla se však jedná o více než jedno téma, což škole poskytuje dostatečnou možnost výběru.
- V jednotném zadání je stanoven časový limit, ve kterém bude škola v daném oboru realizovat praktickou zkoušku. Minimální délka trvání praktické zkoušky podle jednotného zadání by měla být 5 hodin. Podle platné vyhlášky koná žák

praktickou zkoušku nejdéle 3 dny, u oborů skupiny 82 Umění, užití umění 2 až 4 týdny. V jednom dni trvá zkouška nejvýše 7 hodin. Zbývající časový prostor tak škola může využít pro případné zařazení „školní“ části závěrečné zkoušky.

- Požadavky na materiální a technické zabezpečení praktické zkoušky stanovené v jednotném zadání pro vybavení pracoviště (tj. materiál, zařízení, náradí, nástroje, stroje, pomůcky, měřidla apod.) musí škola respektovat.
- Praktická zkouška se může konat jak ve škole, kde se žáci vzdělávali, tak i na pracovišti jiných osob, kde se koná praktické vyučování na základě dohody uzavřené se školou.
- V jednotném zadání některých oborů vzdělání losuje žák k tématu praktické zkoušky také jednu podotázku z Obecného přehledu ze světa práce. Blok těchto podotázek je v příslušných jednotných zadáních samostatně uveden za témata praktické zkoušky. Škola zajistí losování i zkoušení podotázky podle svých potřeb a možností – při zahájení, v průběhu, či na konci praktické zkoušky. Časový limit věnovaný na jejich zodpovězení je u praktické zkoušky minimálně 3 minuty, maximálně 10 minut.
- V některých oborech vzdělání je součástí praktické zkoušky obhajoba výsledků samostatné odborné práce, která probíhá podle potřeb a možností školy buď při zahájení, v průběhu nebo v závěru praktické zkoušky. Zadání samostatné odborné práce i pokyny pro její realizaci obdržely školy vyučující tyto obory v lednu 2010 a v příslušných jednotných zadáních jsou uvedeny v příloze č. 1.

Ústní zkouška

- Jednotné zadání obsahuje 30 témat, z nichž ředitel školy může vybrat 25 témat a žák si jedno z nich vylosuje.
- Vlastní zkouška trvá nejdéle 15 minut (příprava žáka ke zkoušce trvá nejméně 15 minut, je-li součástí tématu grafické nebo písemné řešení, může předseda zkušební komise prodloužit dobu přípravy až o 15 minut).
- Pro žáky je třeba zajistit vhodné podklady (např. ukázky materiálů, výrobků, obrázky, schémata apod.). Škola tím projevuje svůj ohled k žákům s nižší úrovní komunikativních dovedností a na to, že při závěrečné zkoušce žáci většinou trpí zvýšenou trémou.
- V převážné většině oborů vzdělání je ke každému tématu ústní zkoušky v jednotném zadání přiřazena jedna podotázka z Obecného přehledu ze světa práce. Žák může zodpovídat tuto podotázku na počátku nebo na konci ústní zkoušky podle rozhodnutí zkušební komise. Časový limit věnovaný na jejich zodpovězení je u ústní zkoušky minimálně 3, maximálně 5 minut.

3.2 Organizační pokyny konkretizované v JZZZ oboru vzdělání

Každé jednotné zadání obsahuje konkrétní organizační pokyny (modifikované z hlediska potřeb a charakteru oboru). Tyto pokyny upřesňují, jak má být ve škole s tématy zpracovány pro jednotlivé zkoušky nakládáno. Jedná se o velmi důležité součásti jednotného zadání, proto je nezbytné, aby se s nimi seznámili všichni učitelé, kteří se na přípravě i realizaci závěrečných zkoušek podle jednotného zadání podílejí.

3.3 Uspořádání některých materiálů z jednotných zadání ve škole

Většina materiálů vypracovaných v jednotném zadání je připravena tak, aby je škola při závěrečné zkoušce mohla využívat přímo v dané podobě. Pokud však zadání obsahuje anotace témat písemné zkoušky, příp. zařazení bloku podotázek *Obecný přehled ze světa práce v rámci praktické zkoušky*, je zapotřebí tyto dílčí materiály uspořádat. To se týká i případů, kdy je v jednotném zadání na jedné stránce uvedeno více témat ústní zkoušky.

- a) **Anotace témat písemné zkoušky:** pokud se škola rozhodne, že pro usnadnění volby jednoho z vybraných témat je vhodné žákům předložit jejich anotace uvedené v jednotném zadání, pak je po vytištění uspořádá tak, aby byly pro žáka co nejpřehlednější (může je například okopírovat na jeden samostatný list pro každého žáka).
- b) **Blok podotázek *Obecný přehled ze světa práce u praktické zkoušky*:** pokud je v jednotném zadání blok podotázek přiřazen k praktické zkoušce, je třeba tento materiál uspořádat pro losování (např. vytisknout a rozstříhat na jednotlivé podotázky, případně připravit na samostatné lístky čísla podotázek). Žák si pak losuje buď jednu podotázku, nebo její číslo. Vylovanou podotázku zodpovídá podle potřeb organizace praktické zkoušky v příslušné škole - při zahájení, v průběhu či v jejím závěru. Ačkoliv v jednotném zadání není přímo uvedeno, kdy má proběhnout losování podotázky, doporučuje se, aby je škola uskutečnila zároveň při zadávání, resp. losování tématu praktické zkoušky.
- c) **Témata ústní zkoušky:** v případě, že v je v jednotném zadání uvedeno na jedné stránce více témat ústní zkoušky, je zapotřebí tento materiál uspořádat pro losování (např. stránky vytisknout a rozstříhat je na jednotlivá témata).

4. Realizace nových prvků závěrečné zkoušky

Závěrečná zkouška podle jednotného zadání obsahuje některé netradiční prvky. Jedná se o blok podotázek Obecný přehled ze světa práce, který je začleněn do jednotného zadání všech oborů vzdělání a o samostatnou odbornou práci, která se používá pouze u vybraných oborů. V souladu s koncepcí nové závěrečné zkoušky je v jednotném zadání rovněž stanoveno, jak mají být tyto prvky při závěrečné zkoušce uplatňovány. Konkrétní způsoby jejich realizace jsou uvedeny v organizačních pokynech k příslušným částem jednotného zadání.

4.1 Obecný přehled ze světa práce

Jde o blok 30 stručných otázek (dále podotázek), jejichž pojetí směřuje k ověření toho, zda žáci mají základní orientační přehled o běžných problémech pracovního i občanského života dospělých. Smyslem jejich začlenění do závěrečné zkoušky je, aby žáci odcházeli ze školy s určitou praktickou představou o možnostech zaměstnání, konkrétních zaměstnavatelích v regionu, vhodných způsobech jednání s nimi, reálných pracovních a platových podmínkách při nástupu do zaměstnání, možnostech dalšího vzdělávání v oboru i mimo něj apod. Některé z podotázek jsou rovněž zaměřeny na ověření toho, zda se žáci prakticky orientují v základních oblastech pracovněprávních vztahů (např. náležitosti pracovních smluv, podstatná práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele) a zda mají základní povědomí o ekonomických aspektech osobního i pracovního života (podmínky soukromého podnikání v oboru, daně, vedení osobního i rodinného rozpočtu, úvěry a půjčky a rizika z nich vyplývající).

Příprava žáků ve škole na orientaci v těchto oblastech směřuje k rozvoji klíčových kompetencí (např. pracovních, sociálních a personálních, kompetencí k učení, k práci s informacemi apod.). Rovněž napomáhá utvářet finanční gramotnost žáků. Mezi vhodné formy a metody přípravy patří zejména návštěvy různých úřadů a institucí (obecní úřady, úřady práce, soudy, banky, pojišťovny), exkurze na reálná pracoviště (podniky, firmy) a tematické besedy s příslušnými pracovníky. Významné je rovněž průběžné sledování a rozbor mediálně zveřejňovaných aktuálních politických a společenských událostí. Vyučující by v rámci přípravy měli zabezpečit to, aby žáci především na konkrétních případech z běžného i pracovního života byli schopni reflektovat problematiku spojenou s jejich celkovou zaměstnatelností, základním právním a ekonomickým povědomím, schopnostmi vyrovnat se s aktuálními potřebami a změnami společenského prostředí.

Zkoušení podotázky ze světa práce spočívá v rozboru obecných občanských i pracovních zkušeností, postojů, názorů, které žák získal při sledování reálného společenského i pracovního dění. V žádném případě nejde o ověřování teoretických vědomostí z nějakého vědního oboru. Žáci mohou pojednávat o problematice související se zadanou otázkou volně, vyučující spíše opravují nesprávné výroky. Případné doplňující otázky zadávají zkoušející formou, která umožní žákům poukazovat na konkrétní příklady a uplatnit praktické zkušenosti.

Časový limit věnovaný na jejich zodpovězení je u ústní zkoušky minimálně 3 minuty a maximálně 5 minut, u praktické zkoušky až 10 minut.

Hodnocení podotázek ze světa práce ovlivňuje celkové hodnocení výkonu žáka u ústní zkoušky maximálně v rozmezí jednoho klasifikačního stupně. U praktické zkoušky je stanoven způsob hodnocení podotázek v organizačních pokynech spojených se zkouškou. Pokud však žák neuspěje v rámci odborného tématu, je klasifikován stupněm „5 - nedostatečný“, i když podotázku z uvedeného bloku zodpověděl správně.

4.2 Samostatná odborná práce

Možnost využívat u závěrečné zkoušky výsledky samostatné odborné práce je novým prvkem, který byl do koncepce nové závěrečné zkoušky začleněn na základě požadavků škol vyučujících především tzv. gastronomické obory.

O zařazení samostatné odborné práce do jednotného zadání konkrétního oboru vzdělání rozhoduje příslušný autorský tým. Pokud je samostatná odborná práce součástí jednotného zadání, jsou školy povinny ji do závěrečné zkoušky začlenit. Z dosavadních zkušeností z ověřování jednotného zadání v projektu Kvalita I vyplývá, že řada škol zaměřuje termín samostatná odborná práce za jinou formu školní práce (např. seminární práci žáka, ročníkovou odbornou práci apod.), proto je zde stručně uveden jeho výklad.

Termínem „samostatná odborná práce“ se označuje písemné zpracování komplexního úkolu zaměřeného na prokázání všeobecných i odborných znalostí a dovedností, které úzce souvisejí s výkonem praktických činností v rámci daného oboru. Charakteristickým rysem samostatné odborné práce je její širší obsahové zaměření, příp. začlenění podnikatelských aktivit (např. vypracování kompletních podkladů pro zhotovení a propagaci výrobků, služeb, návrh na zřízení soukromé provozovny, založení soukromého podnikání v oboru apod.).

Jde o práci, která je žákům zadávána s předstihem, nejdříve v lednu daného školního roku, a na její zpracování je jim poskytován delší časový prostor – minimálně jeden měsíc. Žáci práci samostatně tvoří a průběžně konzultují s vyučujícími ve stanoveném časovém rozpětí. Odevzdají ji nejpozději 3 týdny před závěrečnou klasifikací v termínu určeném ředitelem školy. Škola zajistí, aby samostatná odborná práce byla k dispozici zkušební komisi. Pokud žák práci neodevzdá, je u závěrečné zkoušky výrazně znevýhodněn.

V jednotném zadání je stanoveno téma (příp. několik témat) samostatné odborné práce, osnova jejího obsahu a požadavky na formální úpravu písemného zpracování. Rovněž jsou zde uvedeny obecné pokyny k organizaci jejího zadávání, zpracování, odevzdání a způsobu hodnocení. Jejich upřesnění je v kompetenci ředitele školy.

Samostatná odborná práce není z legislativních důvodů dosud zařazena jako svébytná součást závěrečné zkoušky, je ovšem v rámci zkoušky využívána formou obhajoby jejích výstupů, které se promítají do klasifikace příslušné zkoušky. Žák představuje písemné zpracování této práce zkušební komisi, vysvětluje a obhajuje způsob a postup navrženého řešení.

Jestliže je samostatná odborná práce spojena s vypracováním praktického úkolu, vysvětluje a obhajuje rovněž způsob i výsledek jeho realizace. Pro obhajobu je využívána praktická zkouška či ústní zkouška v souladu s pokyny v jednotném zadání.

Smyslem využívání samostatné odborné práce u závěrečné zkoušky je to, že žáci při jejím zpracování mohou prokázat hlubší a ucelenější znalost určité odborné problematiky, kterou řeší na základě samostatného a tvůrčího přístupu. Také mohou předvést schopnost prezentovat výsledky vlastní práce.

Zkoušející má příležitost na tomto základě nejen lépe posoudit celkovou odbornou připravenost žáka na výkon daného povolání, ale i jeho klíčové kompetence (především komunikativní, personální a sociální, schopnost vyhledávat a zpracovávat informace).

5. Možnost zařazení specifík školy do závěrečné zkoušky

Koncepce nové závěrečné zkoušky reflektuje vývoj kurikulární reformy a zohledňuje posilování autonomie školy v rámci dvoustupňové tvorby kurikula (RVP a ŠVP). Závěrečná zkouška realizovaná podle jednotného zadání by tedy měla umožnit jednotlivým školám přihlédnout k jejich specifickým či k regionálním potřebám, které jsou vyjadřovány ve školních vzdělávacích programech.

Tvůrci jednotného zadání na tuto skutečnost pamatují a koncipují je tak, aby realizace umožnila každé škole v určité míře začlenit do závěrečné zkoušky i vlastní požadavky v rámci tzv. školní části. Prostor pro ni je v jednotném zadání převážně většiny oborů vymezen v rámci praktické zkoušky. Obsah jednotného zadání pro praktickou zkoušku je navržen tak, aby jeho realizace nepokrývala celou dobu stanovenou pro její konání vyhláškou č. 47/2005 Sb. (tj. nejdéle 3 dny resp. 2 až 4 týdny). V organizačních pokynech k praktické zkoušce je stanovena délka jejího konání podle jednotného zadání a uvedeno, že zbývající čas, nepokrytý tématy jednotného zadání, mohou jednotlivé školy využít podle svých potřeb.

Rozhodnutí o zařazení školní části do závěrečné zkoušky je výhradně v kompetenci školy, která rovněž plně odpovídá za její obsah. Hodnocení školní části, pokud je školou zařazena, ovlivňuje celkové hodnocení výkonu žáka u praktické zkoušky maximálně v rozmezí jednoho klasifikačního stupně. Jestliže žák neuspěje při řešení tématu jednotného zadání praktické zkoušky, pak je klasifikován stupněm „5 - nedostatečný“, i když při řešení školní části bude úspěšný. Tím je zajištěno, že i při zohlednění specifických požadavků školy, musí žák uspět při plnění požadavků stanovených v jednotném zadání.

Vzhledem ke specifickým potřebám jednotlivých oborů vzdělání je nutné, aby v některých případech jednotné zadání pokrývalo celou délku stanovenou pro konání praktické zkoušky. V příštích letech bude ověřováno, zda v těchto oborech bude zapotřebí vymezit prostor pro školní část např. v rámci písemné či ústní zkoušky.

Závěr

Současná podoba jednotného zadání zohledňuje požadavky koncepce nové závěrečné zkoušky, pro kterou je významná celá řada dalších náležitostí souvisejících s jeho tvorbou a uplatňováním ve školách. Cílem tohoto materiálu není jejich podrobný rozbor, považujeme však za účelné uvést nejdůležitější fakta:

Jednotné zadání závěrečné zkoušky vzniká každoročně ve spolupráci pracovníků odborných škol s odborníky z praxe. Ti sdělují své názory a účastní se realizace závěrečné zkoušky jako členové zkušební komise. Tento postup přispívá k zajištění vazeb jednotného zadání na reálné potřeby výkonu dané profese.

Autorský tým jednotného zadání určitého oboru využívá při koncipování témat jednotlivých zkoušek **kvalifikační standard**, který stanoví požadavky (odborné způsobilosti/ kompetence) potřebné pro získání příslušné kvalifikace (tzn. co má držitel kvalifikace umět). Při tvorbě jednotného zadání jsou tak zohledňovány aktuální požadavky na výkon kvalifikace, ke které vzdělávání v oboru směřuje. Přestože tvůrci jednotných zadání usilují o to, aby témata jednotlivých zkoušek v co nejvyšší míře ověřovala odborné kompetence stanovené v příslušném kvalifikačním standardu, nelze mnohé z nich z časových či provozních důvodů do závěrečné zkoušky zahrnout. K jejich osvojování i ověřování dochází v průběhu studia.

Koncepce nové závěrečné zkoušky proto předpokládá, že výsledky žáka u závěrečné zkoušky budou doplňovány záznamy o jeho výsledcích formou výkazu odborných kompetencí žáka. O tom, jak bude výkaz odborných kompetencí žáka využíván v praxi škol, rozhodnou výsledky empirických šetření. Další informace k vývoji koncepce nové závěrečné zkoušky naleznete na www.nzz.nuov.cz.

Pokud se v tomto školním roce rozhodnete pro konání závěrečné zkoušky podle jednotného zadání, přejeme Vám co nejzdařilejší průběh. Řešitelský tým Vám předem děkuje za sdělení Vašich názorů a zkušeností z ověřování jednotného zadání. Získávání zpětné vazby ze škol a její využívání pro řešení tohoto projektu výrazně přispěje k eliminaci možných problémů při budoucím plošném využívání jednotných zadání závěrečných zkoušek ve všech školách v České republice.

Příloha: Blok podotázek

Obecný přehled ze světa práce školní rok 2009/2010

1. Proč je důležité mít trvalý přehled o tom, co je třeba znát ve Vašem oboru? Jak a kde byste se mohl/a dále vzdělávat, jak byste postupoval/a v případě Vašeho zájmu o další studium?
2. Jak rozumíte pojmu „celoživotní vzdělávání“? Jaké podmínky pro vzdělávání mohou vytvářet zaměstnavatelé pro své zaměstnance?
3. V čem spočívá podstata práce ve Vašem oboru? Jakým způsobem se lze specializovat, zastávat vedoucí funkci?
4. Víte, kde je ve Vašem okolí úřad práce? Kdy se tam obrátíte o pomoc?
5. Jaké poradenství a podporu mohou na úřadech práce získat nezaměstnaní nebo lidé, kteří chtějí změnit zaměstnání?
6. Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Uveďte na příkladech, jaké platové a pracovní podmínky nabízejí zaměstnavatelé.
7. Je možné uplatnit se v zahraničí ve Vaší profesi? Kde a jak můžete získat podrobnější informace o nabídce pracovního uplatnění v zahraničí?
8. Co lze podniknout v případě, že na přechodnou dobu nenaleznete uplatnění v oboru a chcete pracovat? Znáte nějaké firmy, kde byste mohl/a na přechodnou dobu nalézt práci? Uveďte příklad, za jakých pracovních a platových podmínek.
9. Uveďte, co je profesní životopis a jak byste jej zpracoval/a.
10. Jak se jako uchazeč o zaměstnání připravíte na přijímací pohovor? Co bude o Vás zajímat Vašeho případného zaměstnavatele a co byste o zaměstnání ve vybraném podniku měl/a vědět Vy?
11. Jak byste postupoval/a při uzavírání pracovního poměru? Jaká jsou Vaše práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru?
12. K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě?
13. Máte představu o výši obvyklého nástupního platu absolventa Vašeho oboru? Uveďte na příkladech firem z regionu. Co víte o mzdě, jaký je rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou?
14. Jaká je podstata sociálního a zdravotního pojištění, k čemu jsou určena? Jaký je mezi nimi rozdíl? Kdo všechno se na jejich platbě podílí?
15. Proč se odvádějí daně? Jaké daně znáte?

16. Jsou pro Vás při rozhodování o zaměstnání důležité informace o rozvržení pracovní doby, vzdálenosti pracoviště od místa bydliště, dostupnosti dopravy?
17. Víte, co jsou to zaměstnanecké výhody? Uveďte jejich příklady a řekněte, které byste při rozhodování o zaměstnání upřednostňoval/a.
18. Lze ve Vašem oboru samostatně podnikat? Jakým způsobem?
19. Kdybyste se rozhodl/a samostatně podnikat, odkud byste mohl/a získat finanční prostředky a informace o konkurenci?
20. Na příkladu firmy uveďte, co jsou náklady a výnosy a jakým způsobem ovlivňují hospodářský výsledek firmy.
21. Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje domácnosti? Jak byste sestavoval/a a vedl/a rodinný rozpočet?
22. Jaké znáte bankovní služby? Vyjádřete rozdíl mezi platbou v hotovosti a bezhotovostním platebním stykem. K čemu slouží bankovní účet?
23. V jakých případech je vhodné žádat o poskytnutí půjčky/úvěru? K čemu byste využil/a spotřebitelský úvěr? Uveďte příklady institucí, které poskytují půjčky/úvěry.
24. Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypoteční úvěr? Umíte objasnit, co je zástava a co znamená pojem „exekuce“?
25. Proč je důležité pojištění majetku a osob? Jaká práva a povinnosti vyplývají z pojistné smlouvy?
26. Proč je důležité dodržovat předpisy BOZP? Uveďte na příkladu ve Vašem oboru, jak se mohou zaměstnanci bránit v případě jejich nedodržování ze strany zaměstnavatele a co mohou očekávat, pokud je nedodržují sami.
27. Jaká práva má zaměstnanec při pracovním úrazu? V jakých případech nemůže tato práva uplatňovat?
28. Jaké bezpečnostní a hygienické předpisy je ve Vašem oboru nutné dodržovat na pracovišti a proč? Co je myšleno pod pojmem ekologické chování na pracovišti?
29. Znáte výhody v pracovní, obchodní i cestovatelské oblasti, které přináší občanům začlenění ČR do EU? Které výhody by pro Vás byly zajímavé?
30. Jak a proč byste měl/a Vy sám/sama pečovat o životní prostředí doma i při výkonu Vaší profese? Uveďte konkrétní příklady.

